

פרפראות

פאר

פרשת וארא תשפ"ג

ביאור דאגה

בלב איש

ישיחנה

ע"ד הרה"ק

מקאצק

פרפראות פאר

ביאור דאגה בלב איש ישיחנה ע"ד הרה"ק מקאצק אות ד

מפתח נושאים פרשת וארא תשפ"ג

יט, בירור בעניין שאסור לאדם למסור את נפשו
כ, איך הביא אברהם אבינו עצמו לידי מסירות נפש ע"י שבירת הצלמים
כא, למה היה מצטער רבי עקיבא לבוא למסירות נפש
כב, ביאור כך עלתה במחשבה לפני ע"ד אנכי ידעתי את המחשבות
כג, תכונות ירושיות ותכונות נרכשות ולכן יבדוק באחיה ולא באחיותיה

א, הארץ הובטחה לאבות בחסד גבורה תפארת עפ"י מדתם

מדת אברהם אבינו, הוא מדת החסד,

מדת יצחק אבינו, הוא מדת הדין, פחד יצחק,

מדת יעקב אבינו, הוא מדת תפארת, תורה,

איתא בגמרא (סנהדרין קי"א ע"א) אמר לו הקדוש ברוך הוא, חבל על דאבדין ולא משתכחין, הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בקל שדי ולא הרהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך,

אמרתי לאברהם, (בראשית י"ג י"ז) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה, בקש מקום לקבור את שרה ולא מצא עד שקנה בארבע מאות שקל כסף,

אמרתי ליצחק, (בראשית כ"ו ג') גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך, בקשו עבדיו מים לשתות ולא מצאו עד שעשו מריבה, שנאמר (בראשית כ"ו כ') ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק לאמר לנו המים,

א, הארץ הובטחה לאבות בחסד גבורה תפארת עפ"י מדתם
ב, למה פירש רש"י שאברהם יצחק יעקב הם האבות
ג, הוצאתי והצלתי וגאלתי נראים כדבר אחד ביאור בארץ צבי
ד, ביאור דאגה בלב איש ישיחנה ע"ד הרה"ק מקאצק
ה, מעשה בחסיד אחד אצל הרבי מקוצק
ו, מצינו ביפתח הגלעדי כי הבכיה מועלת להפיג הצער
ז, ארבע לשונות של גאולה נרמזים במילה גאליה
ח, על מה שאמר קב"ה למשה אי אתה רואה ביקש מש"ר אעברה ואראה
ט, ג' פעמים היה מש"ר בא בדברים בענין ההנהגה בדין או ברחמים
י, יש לכוון הכתוב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם למשה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן
יא, יש לכוון הכתוב הגוי אשר יעבודו דן אנכי לוירדוף עד דן
יב, מלפנו מבהמות ארץ, למה לא למדו מסי"נ מצפרדעים וצ"ע
יג, איך ניתן ללמוד מהצפרדעים שאינם בעלי בחירה ביאור הגר"א השפת אמת אור שמח אמרי אמת
יד, מלפנו מבהמות ארץ, בירור בגזל מנמלה יש ללמוד או לא
טו, כיצד ומה יש ללמוד מהנמלה בדרך המדרש העקידה החיד"א והחיה"ר
טז, הלימוד מהנמלה בספר דברים אחדים מהחיד"א
יז, איך ניתן ללמוד מהנמלה אשר מלאה גזל, חידושי הרים,
יח, בירור במה שאמר שהע"ה לך אל נמלה עצל, ואמונה בקבלה או במופת

כתיב (שמות ו' ב'), וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה', וארא אל **אברהם אל יצחק ואל יעקב** בא-ל-ש-ד-י ושמתי י-ה-ו-ה לא נודעתי להם:

כתב רש"י, וארא-אל האבות,

קושית המפרשים

וקשה, לאחר שאמרה תורה, אל **אברהם אל יצחק ואל יעקב**, מה בא רש"י ללמדנו, בכך שהוסיף, **אל האבות**, וכי איני יודע שהם **האבות**,

עוד קשה, למה היה הקב"ה צריך לומר באיזה שם היה **נראה** אל האבות, ובאיזה שם **לא היה נראה** להם,

היה די שיאמר, "וארא אל **אברהם אל יצחק ואל יעקב**, וגם הקימותי את בריתי",

ההבדל בין שם של רחמים לשם שיש בו דין

כידוע, השם **קל שדי**, הוא שם של רחמים, כדכתיב **וקל שדי יתן לכם רחמים**,

והשם **י-ה-ו-ה** הוא שם שיש בו דין ו**רחמים**, שתחילתו דין, שהם אותיות **י-ה**, והם דין,

כמבואר ברש"י עה"פ (תהלים ס"ח ה') "שירו לאלוקים זמרו שמו סלו לרכב בערבות **בי-ה** שמו ועלזו לפניו",

כתב רש"י (תהלים ס"ח ה') "**בי-ה שמו**" בשם **י"ה**, שהוא לשון **יראה**, כדמתרגמינן "דחילא", (לקמן תהלים קי"ח יד') "עזי וזמרת **י-ה**", וכן (שמות יז) כי יד על כס **י-ה**, בתרגום, וכן (ישעיה כ"ו) "כי **בי-ה**" ארי בכך תתפרקון במימרא דחילא ה' ותקיף עלמא, אומר המשורר, שבחו לפניו וגורו מפניו ועלזו, וזהו דוגמת האמור במקום אחר (תהלים ב') וגילו ברעדה, **עכ"ל רש"י**,

עם בנים יש להתנהג במדת הרחמים

איתא בגמרא, (ברכות ז' ע"א) תניא אמר רבי ישמעאל בן אלישע, פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל קה ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי ישמעאל בני **ברכני**,

אמרתי ליעקב, (בראשית כ"ח יג') הארץ אשר אתה **שוכב עליה לך אתננה**, ביקש מקום לנטוע אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה, ע"כ,

ההבטחות היו לכל אחד לפי המדה שלו

לאברהם אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון "קום התהלך",

ליצחק אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון "גור בארץ",

ליעקב אבינו, הבטיח הקב"ה את הארץ בלשון "הארץ אשר אתה **שוכב עליה**",

ההבטחה לאברהם אבינו

אברהם, בלשון התהלך, עפ"י מה **דאיתא בגמרא**, (בבא מציעא ל' ע"ב) את הדרך אשר ילכו, זו **גמילות חסדים**, וזהו הלשון התהלך מדת החסד,

ההבטחה ליצחק אבינו

יצחק, בלשון **גור** בארץ הזאת, **גור** הוא לשון **פחד**, (דברים א' י"ז) לא תגורו, וזהו **פחד** יצחק, מדת הדין,

ההבטחה ליעקב אבינו

יעקב בלשון, **הארץ אשר אתה שוכב**, כתב רש"י (בראשית פרק כח י"א) **וישכב במקום ההוא** - לשון מיעוט באותו מקום שכב, אבל ארבע עשרה שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, **שהיה עוסק בתורה**, וזו היא מדת

תפארת, **תורה**. מדתו של יעקב אבינו, ובאותו לשון **הארץ אשר אתה שוכב** הבטיחו על הארץ,

מבואר, שהבטחת הארץ לכל אחד משלשת האבות, היתה עפ"י מדתו.

*****

ב, למה פירש רש"י שאברהם יצחק יעקב הם האבות

עצמם, שלא היה להם עוז להתנגד לכל הענינים שסבלו מהם **אפילו בלבם**, וזה עינוי נוסף,

ד, ביאור דאגה בלב איש ישיחנה ע"ד הרה"ק מקאצק

עוד כתב ב"ארץ צבי"

איתא בגמרא (יומא ע"ה ע"א) **כתיב** (משלי י"ב כ"ה) "דאגה בלב איש ישיחנה" ואמרו חז"ל **ישיחנה לאחרים**, הרי שהמספר צערו לחבירו יוצא הדבר מלבו ומפיג צערו קצת עי"ז,

וכן מצינו ברמ"א, (הלי שבת ס"י רפ"ח ס"ק ב') דלפעמים מותר לבכות בשבת, דע"י זה מפיג צערו,

וז"ל הרמ"א, וכן מי שיש לו עונג אם יבכה, כדי שילך הצער מלבו, מותר לבכות בשבת (אגור בשם שבולי לקט).

כתב הט"ז, (הלי שבת ס"י רפ"ח ס"ק ב') דאיתא באגדה, שמצאו תלמידיו של רע"ק **שהיה בוכה בשבת ואמר עונג יש לי**, (וכתב שם הט"ז) ונראה לי דהיינו שמרוב דבקותו בהקב"ה זולג"י עיניו דמעו"י שכן מצינו ברע"ק בזהר חדש שהיה בוכה מאוד באמרו שיר השירים באשר ידע היכן הדברים מגיעים, וכ"ה מצוי במתפללים בכוונה, **עכ"ל הט"ז**,

הנה, דאפי' אצל עצמו, ע"י הבכי, שייך ענין **ישיחנה לאחרים**, שמוציא הדבר מפנימיות לבבו אל פעולה מוחשית, **באמצעות החושים**,

ה, מעשה בחסיד אחד אצל הרבי מקוצק

עוד כתב בארץ צבי ושמעתי עובדא בחסיד אחד שהתאונן לפני הרה"ק האלקי מקוצק זצוקלה"ה על **פחיתות ערכו ושפלות נפשו**, ובתוך הדברים הוציא אנחה מלבו,

ואמר לו הרה"ק מקוצק ז"ל, כי לא נכון להתאנח, כי ע"י זה יוצא הדבר מעומק לבו, ומפחיתה דאגתו, וכשאינו מתאנח נשארת המרירות על פחיתות ערכו בלבו, עד כאן שמעתי, **והוא סיוע לדברינו**, כי זה בבחינת

אמרתי לו, יהי רצון מלפניך, שיכבשו רחמיך את כעסך, ויגולו רחמיך על מדותיך, **ותתנהג עם בניך במדת הרחמים**, ותכנס להם לפנים משורת הדין ונענע לי בראשו, ע"כ,

מבואר במה שאמר ותתנהג עם בניך, דייקא, ולא אמר עם ישראל, שבא לומר להקב"ה מכיון שהם בניך, יש להתנהג עמם במדת הרחמים, ולא במדת הדין,
לפי זה מבואר היטיב מה בא רש"י ללמדנו

לפי שהיה קשה לרש"י, למה היה הקב"ה צריך לומר **שהיה נראה אל האבות בשם ק-ל ש-ד-י**,

ועוד היה קשה לרש"י, למה אמר הקב"ה, **שבשם ה-ו-י-ה לא היה נראה אל האבות**,

לפיכך פירש רש"י "אל האבות" כלומר, שמה שאמרה תורה שנראה להם בשם של **רחמים**, ושלא נראה להם בשם שיש בו דין, לומר לך, מכיון והם האבות, והאב עם הבנים מתנהג **במידת הרחמים**, ולא במידת הדין.

*****

ג, הוצאתי והצלתי וגאלתי נראים כדבר אחד ביאור בארץ צבי

כתיב (שמות ו' ו') לכן אמר לבני ישראל אני ידוד, **והוצאתי אתכם** מתחת סבלת מצרים, **והצלתי אתכם** מעבדתם, **וגאלתי אתכם** בזרוע נטויה ובשפטים גדלים, **ולקחתי אתכם** לי לעם וגו',

כתב ב"ארץ צבי" (פרשת וארא תרפ"ה), ממוהר"ר אריה צבי פרומר הי"ד אבד"ק קוז'יגלוב ראש ישיבת חכמי לבלין,

בד' לשונות של גאולה, **"והוצאתי"** **"והצלתי"** **"וגאלתי"** **"ולקחתי"** לכאורה קשה,

דג' לשונות הראשונים, הוצאתי, הצלתי, גאלתי, נראים כדבר אחד, ולמה יחשבו לגי', ואטו בלשון בלבד תליא, ומסתמא, כיון שתיקנו חז"ל ד' כוסות נגדם, **היה ד' עניני גאולה**, ונראה דכל אחד גאולה בפני עצמה, **"והוצאתי"** אתכם מתחת סבלות מצרים" הפירוש, כי היו **מדוכאים ושפלים כ"כ בעיני**

שוממין, הנה, דבעינן שיהיה מקדש גם אחר
והשימותי,

ככה והצלתי אתכם מעבודתם, הפירוש, אף
שתהיה עבודה גם אחר ההצלה, אך פירוש,
כעין שאמרו ז"ל (אבות פי"ג ה') "מעבירין
ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ" לא תנן
מעבירין ממנו דרך ארץ, רק עול דרך ארץ,
שאף שמתעסק בדרך ארץ, מ"מ אינו משוקע
בזה בכל רמ"ח אבריו ובמוחו ולבו,

גאולה שלישית

וגאלתי אתכם וכו', וכאן לא כתיב
מעבודתם, כי אז יגאלם מן השעבוד לגמרי,

גאולה רביעית

ולקחתי אתכם לי לעם, וזה דבר בפני עצמו,
עכ"ד ארץ צבי.

*****

ו, מצינו ביפתח הגלעדי כי הבכיה מועלת להפיג הצער

איתא בגמרא (תענית ד' ע"א) שלשה שאלו
שלא כהוגן, לשנים השיבוהו כהוגן, לאחד
השיבוהו שלא כהוגן. ואלו הן, אליעזר עבד
אברהם, ושאול בן קיש, ויפתח הגלעדי.

כתיב (שופטים פרק יא ל-ל"ז) וידר יפתח
הגלעדי נדר לה' ויאמר אם נתון תתן את בני
עמון בידי, והיה היוצא אשר יצא מדלתי
ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה
לה' והעליתהו עולה,

ויבא יפתח המצפה אל ביתו והנה בתו יצאת
לקראתו בתפים ובמחולות ורק היא יחידה,
אין לו ממנו בן או בת, ויהי כראותו אותה
ויקרע את בגדיו ויאמר, אהה בתי הכרע
הכרעתני ואת היית בעכרי ואנכי פציתי פי
אל ה' ולא אוכל לשוב, ותאמר אליו אבי
פציתה את פיך אל ה' עשה לי כאשר יצא
מפיך אחרי אשר עשה לך ה' נקמות מאיביך
מבני עמון, ותאמר אל אביה יעשה לי הדבר
הזה הרפה ממני שנים חדשים ואלכה וירדתי
על ההרים ואבכה אנכי ורעותי,

כתב במצודת דוד (שופטים פרק יא פסוק לו)
ואבכה אני ונערותי, כי הבכיה מועלת
להפג הצער.

"שיחנה לאחרים" מה שמוציא הדבר מלבו
ע"י פעולת החושים,

וכתב עוד, ונלענ"ד להוסיף, דלפעמים יכול
להפיג דאגתו וצערו מעט אף "במחשבה
בלבד"

ע"ד עשרה עמקים שבלב מבאר בארץ צבי ההבדל בארבע לשונות

איתא בספר יצירה (פרק א' משנה ה') כי יש
עשרה עמקים בלב האדם, ויש אחד עמוק
כ"כ, עד שהאדם עצמו אינו יודעו על בוריו,
כך שמעתי בשם מרן זצלה"ה מסוכטשוב,

ומה שמבין בלבו שחבירו עושה לו עוולה זה
עצמו הוא קצת בבחי שיחנה לאחרים,
שמוציא הדבר מעומק העשירי שבלב
החוצה, אבל מי שהוא שפל וירוד כ"כ בעיני
עצמו, שאין לו עוד מקום להרהיב בנפשו עוז,
להתנגד לזה ולהתרעם עכ"פ בלבו, על
העינויים הקשים שעושים לו, זה מוסיף על
הצער והעינוי,

ובכך מבואר ההבדל בארבע לשונות של גאולה

הגאולה הראשונה היא, "והוצאתי אתכם
מתחת סבלות מצרים", שיתאזרו עוז בנפשם
לריב את ריבם בלבם מיד עושקיהם כוח,
שלא ירצו לסבול העוני והעינוי, ולהבין
שהוא עוול,

וכיון שלא התנגדו ולא התרעמו כלל בלבם,
וסברו שכך מוכרח להיות תמיד וא"א להיות
באופן אחר זה היה מוסיף על העינוי,
וכשהתחילו להרגיש שהוא עוול נגדם,
הואיל להם קצת,

מבואר, דעד התחלת הגאולה, לא ידעו ולא
הבינו בני ישראל כי נעשה להם עוול, עד כדי
כך הם היו שפלים וירודים בעיני עצמם,

וזו היתה הגאולה הראשונה של "והוצאתי"
אתכם מתחת סבלות מצרים, שהתחילו
להרגיש ולהבין בלבם כי נעשה להם עוול,

הגאולה השנייה היא

"והצלתי אתכם מעבודתם" זהו כעין שדרשו
(מגילה כ"ח ב') במשנה, והשימותי את
מקדשיכם (ויקרא כ"ו ל"א), קדושתן אף שהן

*****

ז, ארבע לשונות של גאולה נרמזים במילה גאל'ה

כתיב (שמות ו' ו') לכן אמר לבני ישראל אני ידוד, והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים, והצלתי אתכם מעבדתם, וגאלתי אתכם

בזרוע נטויה ובשפטים גדולים, ולקחתי אתכם לי לעם וגוי,

במילה "ג'אל'ה", נרמזים ד' לשונות של גאולה,

ה'וצאתי א'תכם,

ה'צלתי א'תכם,

ג'אלתי א'תכם,

ל'קחתי א'תכם,

וכולם נמצאים במילה "גאלה".

*****

ח, על מה שאמר קב"ה למשה אי אתה רואה ביקש מש"ר אעברה ואראה

כתיב (שמות ו' ג') וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב בקל שדי ושמי ידוד לא נודעתי להם,

כתיב (דברים ג' כ"ה) **אעברה נא ואראה את הארץ הטובה וגוי,**

איתא בגמרא (סנהדרין קי"א ע"א) ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, אמר לו הקדוש ברוך הוא, **חבל על דאבדין ולא משתכחין**, הרי כמה פעמים נגליתי על אברהם יצחק ויעקב בקל שדי ולא הרהרו על מדותי, ולא אמרו לי מה שמך, ואתה אמרת לי מה שמך בתחלה, ועכשיו אתה אומר לי והצל לא הצלת את עמך,

"עתה תראה את אשר אעשה לפרעה" (שמות ו' א'), במלחמת פרעה אתה רואה, ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים, ע"כ,

אפשר לפרש, מה שביקש משה רבינו (דברים ג' כ"ה) "**אעברה נא, ואראה**", כונתו היתה, מכיוון ואמר לו הקב"ה עתה תראה, ואי אתה רואה במלחמת שלשים ואחד מלכים, (כשיכנסו לארץ) ביקש לבוא לארץ ולראות במלחמת שלשים ואחד מלכים, וזהו **אעברה נא, ואראה**.

*****

ט, ג' פעמים היה מש"ר בא בדברים בענין ההנהגה בדין או ברחמים

בשלשה מקומות אנו מוצאים דין ודברים בין משה רבינו לקב"ה, בענין הנהגה עפ"י דין או עפ"י רחמים,

א. (שמות ג' י"ג), **ויאמר משה אל האלוקים**, הנה אנכי בא אל בני ישראל, ואמרת לי להם אלקי אבותיכם שלחני אליכם, ואמרו לי מה שמו, מה אמר אליהם, אמר לו הקב"ה, כה תאמר לבני ישראל, **אהיה שלחני אליכם**,

יש לפרש, שכאשר אמר משה רבינו אל הקב"ה מה שמו, כוונתו היתה, **באיזה שם** אני בא אל בני ישראל, האם בשם של רחמים או של דין, כידוע השם **י-ה-ו-ה** הוא שם שיש בו דין ורחמים, האותיות **י-ה**, הם דין, דכתיב אשרי הגבר אשר תיסרנו **י-ה**, והאותיות **ו-ה** הם רחמים,

ואמר לו הקב"ה, **אהיה שלחני אליכם**, כלומר באותיות **י-ה** בלבד שהם שם של דין, ללא האותיות **ו-ה**,

ב. (שמות ה' כ"ג), **ומאז באתי אל פרעה לדבר בשמך הרע לעם הזה, והצל לא הצלת** אמר לו הקב"ה, עתה תראה אשר אעשה לפרעה כי **ביד חזקה** ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו,

יש לפרש, כשאמר מש"ר, **לדבר בשמך**, כוונתו בשם שאמרת לי כששלחתני, והוא שם של דין כנ"ל, ומאז הרע לעם הזה, **והצל לא הצלת**, הכוונה שלא הנהגתם בשם רחמים כדכתיב **בצל שדי, ושד"י** הוא שם של רחמים, כדכתיב **וקל שד"י** יתן לכם רחמים,

י, יש לכוון הכתוב ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם למשה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן

כתיב (יחזקאל פרק לד פסוק לא)
"ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם"

איתא בגמרא (שבת דף פח עמוד ב) בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא וכו' וכו', מיד כל אחד ואחד נעשה לו אוהב, ומסר לו דבר, שנאמר (תהלים ס"ח י"ט) "עלית למרום שבית שבי לקחת מתנות באדם", בשכר שקראוך אדם לקחת מתנות.

מבואר שמשה רבינו שהיה מנהיג הצאן ועי"ז זכה להנהגת בני ישראל, והוציאם ממצרים כדי שיעבדון את האלוקים על ההר הזה בקבלת התורה, הוא מכוון לכתוב, "ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם"

*****

יא, יש לכוון הכתוב הגוי אשר יעבודו דן אנכי לוירדוף עד דן

כתיב (שמות ו' ה') "ואזכר את בריתי", כתב רש"י, ואזכר - אותו הברית שאמרתי לו (בראשית טו יד) "וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי" ע"כ,

כתיב (בראשית י"ד י"ד), "וישמע אברם כי נשבה אחיו, וירק את חניכיו ילידי ביתו, שמנה עשר ושלוש מאות, וירדף עד דן, ויחלק עליהם לילה" וכו',

כתב רש"י, ומדרש אגדה, שנחלק הלילה, ובחציו הראשון נעשה לו נס, וחציו השני נשמר ובא לו לחצות לילה של מצרים,

בזה יש לפרש הפסוק "ואזכר את בריתי", שאמרתי "הגוי אשר יעבודו דן אנכי", וזה היה בחצי הלילה כאשר נהרג כל בכור ובנ"י יצאו ממצרים,

וכך הוא פירוש הפסוק, וירדף עד, דן, ויחלק עליהם לילה וכו', שרדף, עד שעה שהקב"ה קיים הבטחתו שאמר, וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי, ודן את המצרים בחצי הלילה, וזהו, ואזכור את בריתי, ודן אנכי, שהיה בחצי הלילה במצרים.

אמר לו הקב"ה, כי ביד חזקה, והוא שם של דין, כדכתיב גאלת בזרוע עמך (תהלים ע"ז),

ומבואר, מה שאמר מש"ר שלח נא ביד, תשלח, פירוש אם הנך רוצה לשלחם ביד חזקה, תשלח אותם ע"י מישהוא אחר ולא על ידי

ג. (דברים ג' כ"ג), ואתחנן אל ידוד בעת ההוא לאמר, א-ד-נ-י אלוקים אתה החלות להראות את עבדך את גדלך ואת ידך החזקה אעברה

נא ואראה את הארץ הטובה אשר בעבר הירדן ההר הטוב הזה והלבנון,

יש לפרש, אמר משה לפני הקב"ה, אתה החלות, פירוש בתחילה, כשנראית אלי לראשונה בסנה, הראיתני את ידך החזקה, שהיא מדת הדין, כדלעיל שאמר הקב"ה אהיה, ואז ביקש משה רבינו מאת הקב"ה אעברה נא, וברש"י אין נא אל לשון בקשה, והיא בקשת רחמים, כלומר שיתנהג עמו במדה של רחמים,

מבואר, כי בג' מקומות אלו היה משה רבינו דן עם הקב"ה בענין הנהגתו, במדת הדין או במדת הרחמים, ואתא במדרשים, כי רצה הקב"ה שמדת הדין תסכים ליציאת בניי ממצרים, ולפיכך ביקש הקב"ה להוציאם במידת הדין,

ואפשר, כי משה רבינו דעת אחרת היתה עמו, כדרכו ברעיית צאנו של הקב"ה שהיתה בדרך רחמים בלבד והסכים הקב"ה לדרכו,

כדאיתא במדרש (שמו"ר פ"ב פ"ב) משה, לא בחנו הקב"ה אלא בצאן, אמרו רבותינו, כשהיה מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי, ורץ אחריו עד שהגיע לחסות (שם מקום), כיון שהגיע לחסות, נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות, כיון שהגיע משה אצלו אמר, אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה, הרכיבו על כתיפו והיה מהלך,

אמר הקב"ה, יש לך רחמים, לנהוג צאנו של בשר ודם, כך, חייך אתה תרעה צאני ישראל, הוי ומשה היה רעה, ע"כ.

*****

מצווין על קדושת השם כתיב בהו ובאו ועלו בביתך ובתנורֶיך ובמשארותיך. **אימתי משארות מצויות אצל תנור - הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם - על אחת כמה וכמה, ע"כ,**

יש להקשות בק"ו, דק"ו פריכא הוא, דצפרדעים אין להם בחירה ומחויבים לעשות רצונו, ואין עושים מרצונם, ואיך יש ללמוד ק"ו למי שעושה בבחירה מרצונו, שוב מצאתי כדלהלן,

ביאור השפת אמת בקושיא הנ"ל

איתא בשפת אמת (פסחים דף נג עמוד ב) **אבל קשה מה דאמרי'**, ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם, הלא להם היי הציווי כך **ועלו ובאו ובתנורֶיך**, ובודאי מה שמצוה הקדוש ברוך הוא לעשות אפ"י לילך תוך כבשן האש מחויבין למסו"נ ולא שייך בזה וחי בהם,

כמו שנתחייב יצחק אבינו לשמוע לאביו שנצטוה מפי הקדוש ברוך הוא להעלותו לעולה,

ואפ"ל קצת בדוחק לפמ"ש (במד' שה"ש) בפסוק "זאת קומתך דמתה לתמר" דמתחילה מסרו עצמם חנניה מישאל ועזריה, על דעת לעשות להם נס ע"ש,

ולפ"ז י"ל כוונת הגמ' מה ראו כו' היינו על מה סמכו שיעשה להם נס, וזה למדו מדכתי' בצפרדעים בתנורך ובמשארותיך דמשמע שאחר שבאו לתנור חם יצאו אח"כ לעיסה א"כ ניצולו הם מן האש ע"י שעשו שליחות בוראם אף על גב דהם לא נצטוו על קידוש השם, היינו שהם עשו רק בטבע שכך גזר השי"ת, אעפ"כ כיון שעשו מצות בוראם ניצולו מן האש, אנו שנצטוינו ועושין לקיים מצותו ית' על אחת כו"כ שיעשה לנו נס,

ביאור האור שמח בקושיא הנ"ל

בספר אור שמח (הל' תשובה פ"ד סוף הי"ד) תמה **דאיך למד מצפרדעים**, והא הצפרדעים נצטוו במפורש ליכנס לתנור. ותירץ בשם ספר **לוי' חן**, דלא היה ציווי מפורש איזה צפרדע חייב ליכנס לתוך התנור, וע"כ היה כל צפרדע וצפרדע יכול להשתמט. ע"כ,

ביאור הגר"א בקושיא הנ"ל

*****

יב, מלפנו מבהמות ארץ, למה לא למדו מסי"נ מצפרדעים וצ"ע

איתא בגמרא (עירובין דף ק עמוד ב') מאי דכתיב (איוב ל"ה י"א) **מלפנו מבהמות ארץ** וימעוף השמים ויחפנונו: אמר רבי יוחנן, אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין **צניעות מחתול, וגזל מנמלה, ועריות מיונה.** דרך ארץ מתרנגול, ע"כ,

כתב רש"י מבהמות ארץ - שנתן בהם חכמה להורות לנו.

איתא בגמרא (פסחים נ"ג ע"א), מה ראו חנניה מישאל ועזריה **שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש**, נשאו קל וחומר בעצמן **מצפרדעים**, ומה צפרדעים, **שאינ מצווין על קדושת השם**, כתיב בהו ובאו ועלו בביתך וגו' **ובתנורֶיך ובמשארותיך**, אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם, אנו שמצווין על קדושת השם, על אחת כמה וכמה,

יש לדעת, למה לא מנו חז"ל את הצפרדע שיש ללמוד ממנה מסירות נפש,

וגם אם תאמר שהצפרדע היא שרץ המים, והפסוק אומר, **מלפנו מבהמות ארץ וימעוף השמים**, וזו לא **מהבהמות ולא מהעופות**, הא **איתא במדרש**, (ילקוט שמעוני פרשת וארא רמז קפ"ב) **כתיב** (שמות ח' ב') **ותעל הצפרדע צפור" שיש בו דעה**,

אם כן יש להבין, למה לא נכללה הצפרדע בין המלמדים הנ"ל, וביותר הרי למדנו (פסחים דף יח עמוד ב' ועוד ועוד) מילתא דאתיא בקל וחומר - טרח וכתב לה קרא. ומהצפרדע הרי למדנו **בקל וחומר**, וצריך ליישב,

*****

יג, איך ניתן ללמוד מהצפרדעים שאינם בעלי בחירה ביאור הגר"א השפת אמת אור שמח אמרי אמת

איתא בגמרא (פסחים דף נג עמוד ב) מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם לכבשן האש, - נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים, ומה צפרדעים שאין

בה וכל השבח הזה שיש בה, **שלא למדה מבריה ולא שופט ולא שוטר יש לה שנא', אשר אין לה קצין שוטר ומושל**

מבואר, מה שכתוב, "אשר אין לה קצין שוטר ומושל" פירוש **אע"פ** שאין קצין שוטר ומושל, היא עושה מחמתה,

*****

טו, כיצד ומה יש ללמוד מהנמלה בדרך המדרש העקידה החיד"א והחיה"ר

כתיב (קהלת פרק ז פסוק יד) "ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה"

בספר **עקידת יצחק** (שער ע"ג) **כתב** והוא ענין **מציאות הנדרים ותועלתן**, כמו שאמרו (אבות פרק ג משנה יג) נדרים סייג לפרישות. וזה, כי כמו שהאיש הפקח הרואה בזמן הקציר התבואה בזול, יכין אז לחמו ומאכלו לצורך הזמן אשר יפחד שלא ימצא בו, כמו שאמר (משלי י, ה) "**אוגר בקיץ בן משכיל**", ומי שאינו עושה כן הוא פחות בטבעו מהנמלה.

כן האיש הנלבב חוייב לשום עיניו על דרכיו, וכשירגיש בעצמו שאז לבבו שלם עמו ודעתו קרובה אל אלקיו, והוא מכיר במעשיו שאינם נאותים לפניו, והוא עומד ומתכוין על תקונם, אל יבטח בעצמו כי כן יהיה לו תמיד, אבל יחשד בעיניו שמא למחר ישנה טעמו ולבבו לא כן עמו, וכמו שאמר הקל יתברך (דברים ה, כו), "מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי ולשמור את כל מצותי כל הימים", ויתאבל על עצמו להביאו בכפל רסן נדר או שבועת האלקים, להתנהג על פי הסדר אשר יראה אליו חיובו בעת ובעונה ההיא שהיא שעת הכושר אליו, עכ"ל העקידה,

*****

טז, הלימוד מהנמלה בספר דברים אחדים מהחיד"א

כתב בספר דברים אחדים לחיד"א (דרוש י"ד לשבת הגדול) וכך כתב, ובכתוב עצמו (משלי פרק ו פסוק ו – ח) "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שטר ומשל, תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה: אפשר להרחיב הפירוש, במה שנדקדק, דכפי פשט הכתוב דנלמוד הזריזות מנמלה,

ובסי' **פנינים משולחן הגר"א** הביא שכן תירץ הגר"א להגאון בעל **שאגת ארי'** בהיותו ילד בן שבע, והגביהו השאגת ארי' ונשקו על מצחו.

ביאור האמרי אמת בקושיא הנ"ל

בספר אמרי אמת (ליקוטים פסחים דף נג ע"ב) ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו ובאו ועלו בביתך וגוי' ובתנוריד ובמשארותיך אימתי משארות מצויות אצל תנור הוי אומר בשעה שהתנור חם וכו',

קשה מאי קאמר שאין מצווין על קדושת השם הא כתוב ובאו וכו' ובתנוריד וגו' הוא עצמו הציווי,

וי"ל דהדרשה אימתי משארות מצויות וכו', **בשעה שהתנור חם** זה חדשו הצפרדעים בעצמם דאיי בתנדב"א פרק ז' צפרדע ציפור שיש בו דעה א"כ לא היה להם ציווי,

*****

יד, מלפנו מבהמות ארץ, בירור בגזל מנמלה יש ללמוד או לא

איתא בגמרא (עירובין דף ק עמוד ב') מאי דכתיב (איוב ל"ה י"א) **מִלְפָּנוּ מִבְּהֵמוֹת אֶרֶץ וּמִעוֹף הַשָּׁמַיִם יִחַקְמֵנוּ**: אמר רבי יוחנן, אילמלא לא ניתנה תורה היינו למידין צניעות מחתול, וגזל מנמלה, ועריות מיונה. דרך ארץ מתרנגול, ע"כ,

פירש"י וגזל מנמלה - דכתיב (משלי ו) תכין בקיץ לחמה, ואין אחת גוזלת מאכל חברתה.

כתיב (משלי פרק ו' ו') "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם, אשר אין לה קצין שטר ומושל תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה",

רש"י (משלי פרק ו' ח) תכין בקיץ לחמה אגרה בקציר מאכלה – מזונה, כל אחת ואחת אינה גוזלת מחבירתה,

איתא במדרש (רבה דברים - פרשה ה פסקה ב) מהו, **ראה דרכיה וחכם**, רבנן אמרי ראה דרך ארץ שיש בה **שבורחת מן הגזל** אמר ר"ש בן חלפתא מעשה בנמלה אחת, שהפילה חטה אחת והיו כולם באות ומריחות בה ולא היתה אחת מהן נוטלת אותה, באה אותה שהיתה שלה ונטלה אותה, ראה **חכמה שיש**

אבל וחכם, ממנה נלמוד לענין החכמה, אשר **אין לה קצין שוטר ומושל** ואין להאשים במעשיה, אבל אתה כי עבד אתה לה' והוא מצוך לבלתי לכת אחר עולם הכלה, אלא במצותיו ותורותיו עליך ללמוד מנמלה לעשות כמעשיה במה שאתה חייב,

וראה כי עם כל חפצה ותשוקתה לצבור תכין בקיץ לחמה דוקא, ואינה גוזלת, וק"ו שכן תעשה בהיותך מצווה על הגזל, ועבודתך תהיה נקיה ערוכה בכל ושמורה כשם שהיא שומרת החיטים בסדר נאות, **עכ"ל החיד"א**

*****

יז, איך ניתן ללמוד מהנמלה אשר מלאה גזל, חידושי הרים,

איתא בשיח שרפי קודש (חלק ג' ענינים שונים ערך חסידות אות מ') **החי' הרי"ם** ראה פ"א בחסיד גדול אחד **שנראה לו** שאין צריך עוד לרבי, והוא בעצמו ראוי להיות רבי, ויכול להנהיג ג"כ עדה, אמר לו הה"ק **כתיב** לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם אשר אין לה קצין שטר ומושל וכו',

הנמלה הזאת היא מלאה גזל שגוזלת משדות בני אדם, אך מחמת שאין לה קצין שוטר ומושל, עשתה סדר לעצמה שאוגרת בקיץ לחמה אף **שכולה גזל משדות אחרים**, ורק מנמלה חברתה אינה גוזלת כמאמר המדרש רבה פ' שופטים,

אבל אם היה לה קצין שוטר ומושל, לא היה לה סדר כזה להיות מותר בעיניה גזל של אחרים, וזהו **ראה דרכיה** ראה התנהגותה, וחכם, אולם אתה תהיה חכם שלא תעשה כך, **רק שיהיה לך קצין שוטר ומושל והבן, עכ"ל**,

מבואר בדברין כי הלימוד מהנמלה איך שלא לנהוג, וזאת משום שאין לה קצין שוטר ומושל, וצריך לרבי,

ביאור הכתוב ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו גזלת העני בבתיכם ע"ד החי' הרי"ם

כתיב (ישעיהו פרק ג' יד) **"ה' במשפט יבוא עם זקני עמו ושריו ואתם בערתם הכרם גזלת העני בבתיכם"**,

וכה כיון שלמה לך אל נמלה **ועצלה תפיל**, א"כ הול"ל לך אל נמלה עצל **ראה דרכיה ומהר**, או לשון כיוצא בו, ולא לומר ראה דרכיה וחכם, כי הנמלים עם לא עז ויכינו בקיץ לחמם ואין חכמה ואין תבונה רק **חריצות וזריזות**,

ועוד מאי **דרכיה** לשון רבים, אמנם הלא במאמר החכם **לך אל נמלה עצל** נפיק מינה **חורבא**, שהאדם ילמוד מנמלה לצבור כעפר כסף, וכחומר יכין מלבוש, יעשה לו סגולה אוצרות כסף ורב פנינים, ויוציא כל ימיו לרדוף אחר המותרות, ועינו לא תשבע עושר כנמלה זו שמאכלה חיטה וחצי ונמצאו בחור שלה ש' כורין,

לכן שלמה ע"ה בחכמה יסד אר"ץ, ראה דרכיה **וחכם** כלומר למוד מהנמלה, לענין, **החכמה ודעת** אלקים ומצותיו, שכשם שהנמלה טורחת מאד לשאת משא כפלים מגופה כמ"ש רלב"ג סוף משלי וגם טפחה וריבתה לאסוף ולצבור חטה ושעורה ועדשה, כן תעשה להזדרז בחכמה ולהרבות גבולך בתורה ועבודה, וחיי צער תחיה כשם שהיא מצטערת בחום **וצערה הפך לשמחה** איידי דטרידא לצבור, כן אתה רדוף אחר החכמה ומצות,

וכשם שהיא נותנת החיטים באופן נאות שלא יתעפשו ולא יבא להם דלף כמשז"ל במדרש הנז', וגם הוא חותכת ריש החיטה שלא יצמח, ואם יבא עליהם דלף מוציאתם לשמש עד שיתנגבו וחוזרת לתתם במקומם כמ"ש רלב"ג בפסוק זה, כן כל הדברים האלו תעשה בתורה ובמצות לטרוח מאד ושלא יגיע להם היזק במעשים רעים,

ואם חטאת, שבא על תורתך ומצותיך דלף טורד מצר הצורר, חזור בתשובה והוציאם לעיני השמש בתורה עד שיתנגבו שיוסר מעליהם כל מגע סט"א ותחזירם אל האוצר, **ואדרבא** הבט ימין וראה כי כל הטורח בעיני העה"ז לצבור כל הון יקר לשוא עמלו בוניו בו, מעין דוגמת הנמלה אשר טורחת מאד ואינה נהנית כי אם מחיטה וחצי, כן ארחות כל המוציא ימיו כנוס אוצרות לא יהנה מיגיעו תצא רוחו ישוב לאדמתו ואבד העושר ההוא בענין רע וכל זה לימדנו מלך החכם, באומרו **ראה דרכיה כי יגעה לריק**,

אי ודאי הוא דלית להו מלכא, (ביקש לחקור אם נכון הדבר שאין לנמלה מלך),

אזל בתקופת תמוז, פרסיה לגלימיה, (פרס בגדו לעשות צל) אקינא דשומשמני, (על קן הנמלים) וברש"י הנמלים - אוהבים צל ושונאים חום), נפק אתא חד מינייהו (יצא אחד הנמלים) אתנח ביה סימנא, (נתן בו רבי שמעון בן חלפתא סימן) על, אמר להו נפל טולא, (הנמלה נכנסה חזרה לקן ואמרה לנמלים שיש בחוץ צל) נפקו ואתו, דלייה לגלימיה, נפל שמשא, (כשיצאו הנמלים הרים את בגדו וחזרה השמש) נפלו עליה וקטליה, (הנמלים הרגו את אותה הנמלה על כך ששיקרה אותם),

אמר, שמע מינה, לית להו מלכא, דאי אית להו, הרמנא (רשות להרוג) דמלכא לא ליבעו? א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי,

ודלמא מלכא הוה בהדייהו?, (בהריגת הנמלה)

אי נמי, שמא הרמנא דמלכא הוה נקיטי,

אי נמי, בין מלכא למלכא הוה, דכתיב בימים ההם אין מלך בישראל איש הישר בעיניו יעשה,

אלא, סמוך אהימנותא דשלמה. רש"י, נאמן הוא על כך וברוח הקדש אמרה, ע"כ,

כתבו התוספות (חולין דף נז עמוד ב ד"ה איזיל ואחזי), אף על גב דכה"ג חשיב (בבבא בתרא עה). **מלגלג**, גבי ההוא תלמיד דאמר ליה רבי יוחנן, **אם לא ראית לא האמנת מלגלג על דברי חכמים אתה**, שאני הכא שבא לברר הדבר ולהודיע איך ידע שלמה, ע"כ,

כתב המהרש"א (חולין דף נז עמוד ב ד"ה מאי עסקן בדברים) כתבו התוס' אף על גב דבכה"ג חשיב בהמוכר את הספינה מלגלג כו' ולהודיע איך שלמה ידע עכ"ל,

והוא דחוק, דשלמה ודאי ברוח הקודש ידע ואמרה, אבל הנראה דאין זה מלגלג כמ"ש בעל **חובת הלבבות** בדברים התלויים באמונה, אף שידע אותם בקבלה, צריך כל אדם לחקור אותם במופת, וראה ר"ש בן חלפתא לחקור אחריהם לידע אותם במופת וק"ל, עכ"ל המהרש"א

בעיון יעקב על עין יעקב (חולין נ"ז ב' ד"ה איזיל איחזי) **כתב**, עיי בתוס' מה שמתרצים,

איתא בגמרא (ברכות דף ו עמוד ב) ואמר רבי חלבו אמר רב הונא: כל שיודע בחברו שהוא רגיל ליתן לו שלום - יקדים לו שלום, שנאמר: בקש שלום ורדפהו, ואם נתן לו ולא החזיר - נקרא **גזלן**, שנאמר (ישעיהו פרק ג יד) ואתם בערתם הכרם **גזלת העני בבתיכם**. ע"כ,

איתא במדרש (ילקוט שמעוני ישעיהו - פרק ג - רמז שצו) "ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו", א"ר יוחנן ואיתימא רבי יונתן כל שאפשר לו למחות באנשי ביתו ואינו מוחה נתפס על אנשי ביתו, בבני עירו נתפס על בני עירו, בכל העולם נתפס על כל העולם כלו. אמר רב פפא הני דבי ריש גלותא מיתפסי אכולי עלמא. אמר רבי חנינא מאי דכתיב "ה' במשפט יבא עם זקני עמו ושריו", אם **שרים** חטאו **זקנים** מה חטאו, אלא על **זקנים** שלא מיחו בשרים, ע"כ,

כתב המלבי"ם (ישעיהו פרק ג פסוק יד) ה' במשפט יבוא. אל הזקנים, שהם המדריכים במצות שבין אדם למקום, ואל השרים שהם המדריכים בדברים שבין אדם לחברו,

ויאמר אתם הממונים להציל עשוק מיד עושקו, אצל מי נמצא **גזלת העני**? הלא בבתיכם, ע"כ,

מבואר, כי הכתוב שמדבר על **גזילת העני בבתיכם**, **מכוון**, למי שאין לו קצין שוטר ומושל, להדריכו במצוות שבין אדם למקום ובין אדם לחבירו, והוא נקרא גזלת העני,

לפי"ז מבואר כפ"פ, גם לפירושו של החידושי הרי"ם, שפירש **אשר אין לו קצין שוטר ומושל**, הוא שבגלל שאין לו, לפיכך בא לגזל, והוא מאמרם ז"ל **גזל מנמלה**. שחייב אדם בקצין שוטר ומושל.

*****

יח, בירור במה שאמר שהע"ה לך אל נמלה עצל, ואמונה בקבלה או במופת

איתא בגמרא (חולין נ"ז ע"ב) **אמרו עליו על רבי שמעון בן חלפתא שעסקן (חוקר) בדברים היה, מאי עסקן בדברים, א"ר משרשיא,**

כתיב (משלי ו' ו') "לך אל נמלה עצל ראה דרכיה וחכם", אשר אין לה קצין שוטר ומושל תכין בקיץ לחמה, אמר, איזיל איחזי

דין אחד בענין מסירת נפשו על קידוש השם,
הראה ר"ע לנו במליצות לשוננו,

והוא זה, שלא יחשוב אדם מאחר שהוא מצוה רבה מצות קידוש השם אהדר אחר מצוה זו כדרך שמהדרין אחר כל מצות ואביא את עצמי לידי כך, למשל כשרואה עבודת כוכבים ירוק עליו וכיוצא בזה בזיון כדי שיתפסוהו וישרפוהו, או אם יכול להמלט יאמר לא אמלט כדי לקדש השם, **העושה כן הוא מתחייב בנפשו,**

רק המצוה היא אם בעל כרחו בא עליו דבר זה אז יקדש את השם יהרג ואל יעבור, וזה שדייק ר"ע **מתי יבא לידי** כלומר לא שאני אביא עצמי לדבר זה רק יבא לידי,

ובזה מתורץ למה לא הוזכר בתורה בהדיא קידוש השם שעשה אברהם אבינו באור כשדים, כמו שזכר קידוש השם של חנניה מישאל ועזריה ודניאל, אלא השי"ת לא כתב של אברהם כדי שלא ילמדו הדורות ממנו כי הוא היה מביא את עצמו לידי כך, דהיינו ששיבר עבודת כוכבים של תרח, **וזהו אסור לדורות לעשות כן,** אבל דניאל חנניה מישאל ועזריה שהדבר בא להם והוצרכו לקדש השם נכתב להדיא כדי שילמדו מהם הדורות וכן יעשו, **עכ"ל השל"ה**

*****

**כ, איך הביא אברהם אבינו עצמו
לידי מסירות נפש ע"י שבירת
הצלמים**

אברהם אבינו הביא עצמו לידי מסירות נפש שתי פעמים, האחד בלכתו לעקוד את בנו, אך זה היה עפ"י ציוויו של הקב"ה,

ופעם נוספת, כששבר את הצלמים וידע שיענש על כך, ואיך עבר האיסור להביא עצמו לידי כך, **ותירץ השל"ה,** ויש לומר הוראת שעה שאני, שהוצרך לעשות כן כדי להודיע ולפרסם האמונה האמיתית בעולם, שבאותו הזמן עוד לא הייתה נודעת ותפורסמת. **עכ"ל השל"ה**

*****

**כא, למה היה מצטער רבי עקיבא
לבוא למסירות נפש**

הא דלא חשיב מלגלג, ועיי במהרש"א, ובאמת מעיקרא לק"מ, שהרי שלמה צוה כן **לך** אצל נמלה, וכיון שצוה לעשות כן, לכן מותר למחזי, עכ"ל עיון יעקב,

בבן יהוידע (חולין דף נ"ב) כתב, אמר איזיל אחזי. הנה בודאי יש לו לסמוך על דברי שלמה המלך ע"ה, ורק מפני שפסוק זה נאמר במשלי שהוא דברי משל וככתוב בתחלת הספר משלי שלמה בן דוד, לכך נסתפק אם הוא כן בודאי שאין להם מלך, או דלמא נקיט כן **בדברי משל וצחות לשון** ואין הדברים כפשוטן, לכך אמר איזיל אחזי אי ודאי הוא דלית להו מלכא, עכ"ל בן יהוידע,

ותירץ האמרי אמת, בשם גדול אחד, דהכא שאני, כיון ששלמה המלך אומר במשלי: **"לך"** אל נמלה עצל וכו', היינו שהוא מצוה ללכת לראות, וכה"ג לא חשיב מלגלג ע"כ. דף על הדף חולין דף נז עמוד ב

**יש לתרץ קושיית התוספות ע"ד
פירוש האמרי אמת**

יש לתרץ, שאין זה מלגלג שאם לא ראה לא האמין, אלא רצה להבין, אם יש להם קצין שוטר ומושל, איך הם כולם גזל משדות אחרים,

*****

**יט, בירור בענין שאסור לאדם
למסור את נפשו**

איתא בגמרא (ברכות דף סא עמוד ב) אמר רבי עקיבא, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך - אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: **מתי יבא לידי** ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: זו תורה וזו שכרה? ממתים ידך ה' ממתים וגו'! - אמר להם: חלקם בחיים. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שאתה מזומן לחיי העולם הבא.

דין בענין מסירת נפש הראה לנו ר"ע

כתב השל"ה (בספר עשרה הלולים אות ג'), פרשת תצוה, תורה אור אות כ"ח, מובא בענף יוסף בעין יעקב ברכות אות קל"ו ד"ה אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו)

יסודות בחיפוש אחר שידוך בדברי הר"ן

כתב הר"ן בדרשותיו, (הדרוש החמישי) **וזה לשונו**, ועם היות לבן אבי רחל ולאה **עובד עבודה זרה**, בחר יצחק **להתחתן בו**, יותר משיתחתן עם **בנות כנען**. כי יהיו לאדם **הכנות נמשכות אחר המזג לקצת מדות טובות או רעות**, ואלו **תכונות נפשיות ירושיות** נמשכות ומשתלשלות **מאבות לבנים**, מפני שהם טבעיות נמשכות אחר המזג לתת הכנה, וגם אם לא יכריחו,

ולזה, מאשר היו בנות כנען מוטבעים **בתכונות רעות**, היו בוחרים האבות הקדושים **להתרחק מהם**, ולהתדבק במי שאינו מוטבע **באותן התכונות הרעות** גם אם היה **עובד עבודה זרה**, לפי שאותן **התכונות שבטבעו, מתעברות ונמשכות בזרעם**, והם כמו חולי הגוף נקראים בספרי הרפואה **חלאים ירושיים**. והם עברות, שיש להם

מבוא בתכונות נפשיות, **כשנאה, וקנאה, והאכזריות, ורכילות, ודומיהם**, כי אלו יעשו רושם **רע בנפש**, מצד שהם עברה ותכונה רעה, וברוב יהיה **טבע הבנים נמשך שוקד**

על טבע האבות, ולכן רוע תכונות אנשי **כנען** היה מתחייב שיהא נמשך **לבניהם אחריהם**,

מה שאין כן בעובדי ע"ז

ועם היות לבן עובד עבודה זרה, לא יתחייב שיהיה טבע צאצאיו נמשך אחריו כלל. כי הדבר היותר ראוי להשמר ממנו הוא מה שיש לו מבוא **בתכונות הנפשיות, ובהתפעלויות המיוחדות לרוח הלבני**, להיות התחלה ושרש וכמבוע ומקור לרוב **מדות האדם**, עכ"ל הר"ן.

מבואר בדברי הר"ן, כי **תכונות ירושיות** הינם מושרשות בטבע האדם וקשה מאוד לשנות בהם, **אך התכונות הנרכשות**, הם דברים שבנקל ישתנו, ע"י השפעה חיצונית לטוב או לרע,

*****

להערות הארות ולקבלת העלון ניתן לפנות

אל "מכון פאר" רחוב חזון איש 2 בני ברק

פקס 03-6161555 נייד 0527-616166

מייל y0527616166@gmail.com

כתב בעיון יעקב (ברכות ס"א ע"ב) על עין יעקב, אע"ג דאין לאדם להביא עצמו לידי נסיון, מ"מ י"ל רבי עקיבא שהיה **מבני בניו של סיסרא** מיעל, ומצינו בסיסרא (שופטים ג') **"והוא לחץ את ישראל בחזקה"** במדרש ר' תנחומא פרשת צו סי ד' בחירופין וגידופין וכן פירש"י בשופטים,

והוא היה רוצה לתקן אבותיו ע"ד ברא מזכה אבא, אע"ג דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, מ"מ רצה לתקן אותו ע"י קידוש השם כיון שנתחלל השם ע"י, ועל זה אמר הייתי מצטער כל ימי כדי לקדש שם המיוחד,

וזה שהשיב הקב"ה למלאכי השרת שאמרו זו תורה וזו שכרה, **חלקם בחיים** דהיינו חלקם לשון רבים שאף **אבותיו יהיו חלקם בחיים עי"ז**, ומשום כבודו לא הזכירו בפירוש, וכן במזומן לחיי העוה"ב, **עכ"ל העיון יעקב**,

*****

כב, ביאור כך עלתה במחשבה לפני ע"ד אנכי ידעתי את המחשבות

במנחות דף כ"ט השיב הקב"ה למשה, על שאלתו זו תורה וזו שכרה, כשהיו סורקין את בשרו, אמר לו הקב"ה, **כך עלתה במחשבה לפני**, יש לומר ג"כ על דרך זה, כי בודאי מה שאמר כל ימי הייתי מצטער לא שהיה רגיל לומר כן כל פעם בחייו דא"כ לא הוצרכו התלמידים לשאול לו על כך אלא **צ"ל שכל ימיו היה מהרהר ומחשב כן** בדעתו, וזה השיב הקב"ה כך עלתה לפני מה שהיה **חפצו במחשבה**, וק"ל

לתקן מה שדרש להשוות ת"ח לאחדותו ית'

ואפשר עוד לומר במ"ש יצאה נשמתו באחד כדי לתקן מה שדרש את ה אליך לרבות ת"ח ששגג בזה שדימה הת"ח לאחדותו לכך נענש במקום השכינה כמ"ש בחידושינו בסנהדרין דף ל"ח ע"ש

*****

כג, תכונות ירושיות ותכונות נרכשות ולכן יבדוק באחיה ולא באחיותיה